

АКАДЕМІЯ ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І ТУРИЗМУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

Ректор _____ В.В. Буяшенко

« ____ » _____ 2016 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування з філософії

Підготовки доктора філософії

Спеціальності 051 – Економіка

Спеціальності 081 – Право

Спеціальності 231 – Соціальна робота

КИЇВ – 2016

Програма вступного випробування з філософії на рівень вищої освіти «доктор філософії» (спеціальності: 051 «Економіка», 081 «Право», 231 «Соціальна робота») / Укл. Буяшенко В.В. – К.: Академія праця, соціальних відносин і туризму, 2016. – 11 с.

Укладач: докт. філос. наук, проф. Буяшенко В.В.

Рецензент: докт. філос. наук, проф. Ящук Т.І.

Затверджено на засіданні вченої ради
факультету економіки, соціальних
технологій і туризму
протокол № 4 від 30 листопада 2016 р.
Голова _____ Шолудченко С.В.

© АПСВТ, 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ПРОГРАМА.....	5
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ.....	8
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	9
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	11

ВСТУП

Мета вступного іспиту до аспірантури: перевірка знань з філософії у вступників та навичок їх використання в науковому дослідженні.

Вимоги до здібностей і підготовленості абітурієнтів. Вступники повинні на екзамені розкрити основний зміст питань білета та додаткових питань і показати при цьому:

- знання специфіки філософського осмислення дійсності, вміння використовувати першоджерела під час аналізу філософських проблем;
- уявлення про розвиток філософської думки, її взаємозв'язок з суспільним розвитком;
- володіння філософськими принципами та категоріями, вміння оперувати ними при викладенні філософського теоретичного матеріалу;
- вміння викладати свої погляди, розкривати значення філософії для світоглядної позиції людини;
- здатність застосовувати філософські знання у своїй галузі наукових досліджень.

Характеристика змісту програми. Програма іспиту з філософії для вступу на навчання до аспірантури складена відповідно до вимог підготовки науково-педагогічних кадрів вищої школи. Вона орієнтована на визначення рівня обізнаності вступників до аспірантури щодо філософських проблем сучасності, особливостей філософії як специфічної духовної форми, що відіграє важливу роль у становленні світоглядних орієнтирів людини.

Програма вимагає від вступників знань з філософії, основу яких становить вузівський курс філософії.

Пакет містить 30 білетів. Завдання білетів є рівнозначними за обсягом та складністю. Кожен білет складається з трьох питань.

ПРОГРАМА

Філософія та її роль у життєдіяльності людини і суспільстві. Філософія та світогляд. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Філософія як теоретична основа світогляду. Специфіка філософського розуміння дійсності. Універсальність філософського знання. Категорії філософії – основоположні наукові та світоглядні поняття. Соціокультурна зумовленість філософії. Філософська проблематика та її триаспектність. Способи і форми буття філософії. Проблеми сучасного філософування. Плюралізм та доктринальність філософії сьогодення. Основні функції філософії: світоглядна, гносеологічна, соціально-практична.

Людина як найвища цінність філософії. Суспільний статус філософії. Філософська культура суспільства. Багатомірність відношення «людина-світ». Проблема множини світу. Способи ставлення до світу і їх головні риси.

Світогляд. Структура світогляду. Способи структурування світогляду. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія, наука. Зародження філософської думки. Міфологія і філософія. Релігія і філософія. Основні віхи історико-філософського процесу. Наука. Основні ознаки наукового знання. Критерії науковості. Філософія і наука.

Філософська антропологія. Філософська антропологія ХХ ст. про природу людини і її місце у Всесвіті. Основні її концепції: біологічна; культурна; релігійна; педагогічна. Космічно-природні витоки людського буття.

Основні концепції походження людини. Гіпотези і теорії. Триєдність умов становлення людини: соціальність, праця, свідомість. Поняття людської тілесності.

Людина як соціокультурна форма буття. Індивідуальне і суспільне буття людини. Значення соціальних практик у формуванні особистості.

Онтологія. Виникнення і внутрішня логіка проблеми буття. Основні онтологічні теорії. Онтологічні категорії сучасної філософії. Європейська і східна традиція осмислення смислової повноти світу. Специфіка людської буттєвості і її осмислення в філософській думці. Ознаки людської буттєвості: креативність, історичність, свобода, єдність. Відповідальність людини за збереження буття. Сенс буття.

Простір і час як найзагальніші форми буття. Еволюція уявлень про простір і час. Соціальний простір і час. Їх роль у процесі життєвого самовизначення людини. Поняття «рух», «зміна», «розвиток», «прогрес». Нелінійне мислення. Головні ознаки феномену нелінійності.

Гносеологія та епістемологія. Свідомість, її природа і соціальні джерела. Рівні свідомості: свідоме, підсвідоме, надсвідоме. Свідомість як ідеальна діяльність. Зв'язок матеріального та ідеального. Суспільна та індивідуальна свідомість. Буденна, масова та теоретична свідомість. Форми

суспільної свідомості. Пізнавальна, оцінююча, цілепокладальна та мотиваційна функції свідомості.

Пізнавальне відношення як суб'єкт-об'єктна опозиція. Структура пізнавального процесу. Поняття суб'єкта, об'єкта, предмета, мети, засобу та результату пізнання. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання. Пізнання і творчість. Проблема істини в пізнанні та бутті людини (істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна та відносна). Основи категоризації мислення та роль філософських категорій як світоглядних орієнтирів. Поняття закону.

Методологія пізнання як форма організації оптимально-ефективної діяльності людини. Види і типи методів наукового дослідження, їх характеристика. Основні методи філософського дослідження: сходження від абстрактного до конкретного, єдність історичного і логічного, збіг початку і принципу тощо. Основні методи емпіричного пізнання: спостереження, опис, порівняння, аналогія, вимірювання, експеримент. Основні методи теоретичного дослідження: індукція та дедукція, аналіз та синтез, ідеалізація та формалізація, гіпотетико-дедуктивний метод.

Соціальна філософія. Сутнісні засади теоретичного розуміння суспільства: різноманітність поглядів. Онтологія соціального. Витоки соціального (умови матеріального виробництва, соціальний устрій, політична організація, рівень суспільної свідомості і культури). Соціальний статус та його різновиди (приписаний, набутий, природний, професійно-посадовий та ін.). Соціальна роль. Специфіка соціальних законів. Основні сфери суспільного життя людини: економічна, соціальна, політична, духовна, сімейно-побутова.

Поняття соціальної структури суспільства. Поняття соціальних груп, класів, верств, прошарків. Полієрархічна структура суспільства. Три рівня соціальної організації: перший - первинна мала група, другий - макроутворення, третій - інституційний. Індивідна і суспільна елітарність. Роль особистості у суспільстві. Культурно-історичні форми та етапи суспільного прогресу. Науково-технічний прогрес. Сутність сучасної НТР (науково-технічної революції).

Практична філософія. Основні розділи практичної філософії. Господарство як предмет філософського дослідження. Основні способи господарювання в різні економічні епохи. Традиційна і сучасна економіки.

Праця і техніка як чинники господарювання. Модель людини в економіці: філософські концепції. Сучасна модель людини в економіці. Соціальний капітал. «Людський капітал» і моделі його відтворення.

Проблема соціальної нерівності. Ідея бідності і ідея багатства. Право на гідне існування. Економіка і культура. Культура виробництва і культура споживання.

Образ майбутнього і соціально-економічне моделювання. Інформаційна революція. Постіндустріалізм, інформаційне суспільство і мережева

цивілізація. Глобалізація господарського життя і перехід до глобальної економіки.

Філософії політики. Політика як суспільне явище. Політика і влада: проблема співвідношення. Держава – основна складова політичної системи суспільства. Форми державного правління і устрою, політичний режим. Політичні партії, громадські організації і рухи.

Громадянське суспільство: поняття, проблеми формування та розвитку. Філософське обґрунтування статусу людини та громадянина.

Специфіка та різновиди феміністичної філософії. Класична концепція статі. Поняття гендеру. Соціокультурна зумовленість конструктів маскуліності та фемінності.

Філософія культури. Багатозначність поняття «культури». Концептуальні підходи до визначення сутності культури в сучасній культурології: символічний, раціональний, релігійний, комунікативний, функціональний.

Культура як смислове поле життєдіяльності. Культура як спосіб буття самовиразу особистості. Поняття культури суспільства. Культура і масова культура. Споживацтво в культурі.

Типологія культури. Атрибутивні ознаки і властивості культури. Час культури. Взаємодія традиції і новаторства. Простір культури. Саморух культури. Предметні форми культури. Аристократизм і демократизм культури. Єдність і багатоманітність культур.

Культура і соціум. Етнос і культура. Культура і демократія. Культура і цивілізація.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ

Знання оцінюються за такими критеріями:

90-100 (відмінно) – заслуговує така відповідь, що демонструє глибоке засвоєння курсу філософії на підставі ґрунтового знання першоджерел і ш додаткової літератури; вступник вільно орієнтується у філософській проблематиці взагалі та своєї профільюючої науки, дає вичерпні відповіді на всі додаткові питання;

80-89 (дуже добре) – добре знання базових елементів курсу філософії; грамотне розкриття сутності поставлених запитань; добре володіння фаховою термінологією; можливість обґрунтувати власну точку зору науковими та нормативними джерелами, але із несуттєвими неточностями;

70-79 (добре) – володіння окремими питаннями курсу філософії; вільне оперування понятійним апаратом з окремими неточностями; в окремих випадках порушення внутрішніх логічних зв'язків; використання під час підготовки до іспиту виключно матеріалів підручників; добре орієнтування у поставлених запитаннях, проте не можливість обґрунтувати свою точку зору;

60-69 (задовільно) – задовільне знання ключових питань курсу філософії; недостатня аргументація власної позиції під час відповіді; недостатня обізнаність у сучасних теоретичних положеннях, порушення логічної послідовності під час відповіді на додаткові та уточнюючі запитання; неспроможність вільно оперувати матеріалом, осмислювати його та пов'язувати із суміжними питаннями (проблемами);

59 і менше (незадовільно) – незнання ключових питань курсу філософії; наявність грубих помилок у відповідях на основні та додаткові питання; нездатність логічно викладати матеріал; незначне володіння понятійним апаратом; нездатність відповідати на запитання.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Філософія, її гуманістичний смисл і суспільне призначення. Способи і форми буття філософії.
2. Філософія та світогляд. Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Структура світогляду.
3. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, науковий і філософський.
4. Наука. Основні ознаки наукового знання. Критерії науковості.
5. Проблема множини світу. Способи ставлення до світу і їх головні риси.
6. Філософська антропологія ХХ ст. про природу людини і її місце у Всесвіті.
7. Основні концепції філософської антропології: біологічна, культурна, релігійна, педагогічна.
8. Основні концепції походження людини. Гіпотези і теорії.
9. Людина як соціокультурна форма буття. Індивідуальне і суспільне буття людини. Значення соціальних практик у формуванні особистості.
10. Філософський зміст і життєвий статус поняття «буття». Європейська і східна традиція осмислення смислової повноти світу.
11. Специфіка людської буттєвості і її осмислення в філософській думці. Ознаки людської буттєвості: креативність, історичність, свобода, єдність.
12. Простір і час як найзагальніші форми буття. Еволюція уявлень про простір і час. Соціальний простір і час. Поняття «рух», «зміна», «розвиток», «прогрес».
13. Нелінійне мислення. Головні ознаки феномену нелінійності.
14. Свідомість, її природа і соціальні джерела. Рівні свідомості: свідоме, підсвідоме, надсвідоме.
15. Суспільна та індивідуальна свідомість. Буденна, масова та теоретична свідомість.
16. Форми суспільної свідомості.
17. Функції свідомості.
18. Пізнання. Структура пізнавального процесу. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
19. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання.
20. Проблема істини в філософії і науці.
21. Методологія. Види і типи методів наукового дослідження, їх характеристика.
22. Основні методи філософського дослідження: сходження від абстрактного до конкретного, єдність історичного і логічного, збіг початку і принципу тощо.
23. Основні методи емпіричного пізнання: спостереження, опис, порівняння, аналогія, вимірювання, експеримент.
24. Основні методи теоретичного дослідження: індукція та дедукція, аналіз та синтез, ідеалізація та формалізація, гіпотетико-дедуктивний метод.
25. Теорії «соціальної стратифікації» та «соціальної мобільності».
26. Сутнісні засади теоретичного розуміння суспільства.

27. Соціальний статус та його різновиди. Соціальна роль.
28. Соціальна структура суспільства
29. Основні рівні соціальної організації .
30. Індивідуальна і суспільна елітарність. Роль особистості у суспільстві.
31. Культурно-історичні форми та етапи суспільного прогресу.
32. Науково-технічний прогрес. Сутність сучасної науково-технічної революції.
33. Господарство як предмет філософського дослідження.
34. Праця і техніка як чинники господарювання.
35. Сучасна модель людини в економіці.
36. Соціальний капітал. «Людський капітал» і моделі його відтворення.
37. Проблема соціальної нерівності. Право на гідне існування.
38. Культура виробництва і культура споживання.
39. Постіндустріалізм, інформаційне суспільство і мережева цивілізація.
40. Глобалізація господарського життя і перехід до глобальної економіки.
41. Політика як суспільне явище. Політика і влада.
42. Держава – основна складова політичної системи суспільства.
43. Форми державного правління і устрою, політичний режим.
44. Політичні партії, громадські організації і рухи.
45. Громадянське суспільство: поняття, проблеми формування та розвитку.
46. Класична концепція статі. Поняття гендеру. Соціокультурна зумовленість конструктивів маскулинності та фемінності.
47. Суспільний прогрес. Його критерії.
48. Рушійні сили та суб'єкти суспільного розвитку.
49. Поняття культури суспільства. Цивілізація і культура.
50. Норми та цінності в житті суспільства
51. Свобода і відповідальність.
52. Простір і час як загальні форми існування матерії.
53. Комунікація як засіб досягнення соціальної спільності при збереженні індивідуальності.
54. Людина, індивід, індивідуальність, особистість. Людина як біосоціальна істота.
55. Індивідуальне і суспільне буття людини.
56. Життєва позиція особистості та умови її формування. Активна і пасивна життєві позиції.
57. Потреби, інтереси і цілі людей як мотивації матеріального і духовного виробництва.
58. Типологія культури. Атрибутивні ознаки і властивості культури.
59. Предметні форми культури. Єдність і багатоманітність культур.
60. Культура і соціум. Етнос і культура. Культура і демократія. Культура і цивілізація.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артемюк Б. Філософські проблеми суспільного розвитку / Б. Артемюк. – К.: Абрис, 2008. – 176с.
2. Добронравова І. С. Філософія та методологія науки / І.С.Добронравова, Л.І.Сидоренко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 223с.
3. Добронравова І. С. Синергетика: становлення нелінійного мислення [Електрон. ресурс] / І. С. Добронравова. – Режим доступу: <http://www.synergetic.org.ua>
4. Іщенко М. П. Актуальні питання методології і критеріїв наукового пізнання [Електрон. ресурс]/ Іщенко М. П., Іщенко О. М., Руденко І. І. – Режим доступу: <http://cibs.ck.ua/rs/scien/spub/rudenko5.pdf>
5. Коваліско Н .В. Основи соціальної стратифікації: Навч. посібник / Н.В. Коваліско. – Л.: Магнолія, 2009. – 328 с.
6. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
7. Людина в сучасному світі: колект. моногр. : в 3 кн. / за заг. ред. В. П. Мельника. – Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – 420 с.
8. Онишук О. Контури феномену постлюдини в інформаційному суспільстві: особливості експлікації [Електрон. ресурс] / О. Онишук. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/21230/1/9-46-51.pdf>
9. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посібник / за ред. А. Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
10. Петрушенко В. Л. Філософія: курс лекцій. Навч. посіб. / В.Л. Перушенко. – Л.: Новий Світ – 2008. – 277 с.
11. Причепій Є. М. Філософія: Підруч./ Є.М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль. – К.: Академвидав, 2006. – С. 286 – 303.
12. Попович М. Бути людиною / М. Попович. – К. : вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2013. – 223 с.
13. Таран В. О. Соціальна філософія: навч. посіб./ В.О. Таран, В.М. Зотов, Н.О. Резанова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 272с.
14. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – 621 с.